

Отримано: 24 січня 2022 р.

Прорецензовано: 17 лютого 2022 р.

Прийнято до друку: 21 лютого 2022 р.

e-mail: ivan.brovdii@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2311-5149-2022-24(52)-12-19

Бровді І. І. Органічне сільське господарство в Україні як стратегічний напрям розвитку АПК. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, березень 2022. № 24(52). С. 12–19.

УДК: 338.432

JEL-класифікація: M00, Q01

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0002-5481-0880>

Бровді Іван Іванович,
аспірант Національного університету «Острозька академія»

ОРГАНІЧНЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО В УКРАЇНІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ АПК

У статті розглянуто основні економічні переваги та недоліки органічного сільського господарства, а також розкрито основні законодавчі вимоги до нього. Проаналізовано стан органічного сільського господарства в Україні, зокрема площі земель відведених для нього та кількість операторів. Також було досліджено позиції України в світі стосовно розвитку органічного сільського господарства. Проаналізовано імпорту органічних продуктів харчування з України в ЄС, як основного економічного партнера.

Ключові слова: органічне сільське господарство, органічне виробництво, експорт, імпорту, сільськогосподарська продукція.

Ivan Brovdi,
PhD. student at the National University of Ostroh Academy

ORGANIC AGRICULTURE IN UKRAINE AS A STRATEGIC DIRECTION OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT

The article describes the meaning of organic agriculture and its importance in modern social and economic conditions. The study deals with the main legal requirements for organic producers in Ukraine. The main economic advantages of organic agriculture for Ukrainian enterprises have been outlined including: higher prices on organic products which create a possibility to earn higher profits, lower negative impact on the environment makes this practice more sustainable over a long period of time, and high demand for organic food products in the world. The economic disadvantages of organic agriculture include lower yield compared to traditional agriculture, additional legal requirements to comply with, and lower consumption of organic products in Ukraine.

The state of organic agriculture in Ukraine is analyzed, in particular the area of land allocated to it and the number of organic operators. The article also describes the situation with organic agriculture in the world, identifies the world's leading countries regarding the area of land used for organic agriculture, and outlines Ukraine's position in it. European Union is identified as the main importer of organic food products from Ukraine, the key imported organic products and their positions in comparison to other countries have been analyzed.

The rapid development of organic agriculture in the world and particularly in the European Union and the increase in the area of land used for it may pose a threat to Ukrainian agriculture enterprises and the positions they have on European and world's organic markets. While acknowledging the risks the study highlights the importance of further development of organic agriculture in Ukraine.

Key words: organic agriculture, organic production, export, import, agricultural products.

Постановка проблеми. З метою мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище, забезпечення населення екологічно безпечними продуктами харчування та збереження стану земельних угідь, уряди країн та аграрні підприємства все більше уваги приділяють органічному сільському господарству. Для аграрних підприємств України органічне сільське господарство має перспективи стати не лише сталою та екологічною моделлю розвитку сільського господарства, а й, враховуючи зростання популярності органічних продуктів харчування, стратегічним напрямом їх розвитку. У зв'язку з цим актуальним є дослідження стану та перспектив розвитку органічного сільського господарства в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням перспектив розвитку органічного сільського господарства в світі та в Україні торкалися у своїх дослідженнях багато вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, Г. Вілер [14], О. М. Гвоздь [2], Л. В. Козак [5], О. І. Котикова [6], О. С. Сенишин [9], О. І. Шкуратов [10] та ін. У своїх дослідженнях вони зосереджували увагу на окремих аспектах органічного сільського господарства та тенденцій, що склалися в Україні та світі. Однак, не зважаючи на вагомий

внесок зазначених науковців, більш ґрунтовного аналізу потребує визначення основних економічних переваг органічного сільського господарства для України та перспективних напрямків його розвитку.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в аналізі існуючих тенденцій та визначенням перспектив розвитку органічного сільського господарства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Органічне сільське господарство є системою ведення господарства, що передбачає виробництво сільськогосподарської продукції з використання натуральних речовин та процесів, що мінімізують негативний вплив на довкілля або як лаконічно підсумовує IFOAM (Міжнародна федерація органічного сільськогосподарського руху) «органічне сільське господарство – виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей» [11]. Згідно закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» означена система трактується як «сертифікована діяльність, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов'язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [4].

Згідно з зазначеного закону, можна виділити основні вимоги щодо органічного рослинництва:

- застосування переважно агротехнічних, біологічних, механічних та фізичних методів захисту рослин;
- використання ґрунтозахисних технологій в процесі вирощування рослин;
- заборона використання мінеральних азотних добрив;
- використання добрив та інших речовини для підвищення родючості ґрунтів, що розщеплюються біологічно;
- використання органічного насіння;
- застосування біологічного контролю за шкідниками та хворобами [4].

Також закон передбачає наступні вимоги до органічного тваринництва:

- забезпечення сільськогосподарських тварин постійним доступом до зон на відкритому повітрі та вільним вигулом;
- годування тварин здійснюється органічними кормами;
- постійний доступ поголів'я до пасовищ або зелених та грубих кормів;
- кількість поголів'я повинна бути обмежена з урахуванням особливостей щодо запобігання надмірному пошкодженню рослинності, ерозії ґрунту та забруднення, спричиненого тваринами [4].

З економічної точки зору перехід аграрних підприємств на органічне сільське господарство має ряд переваг, а саме:

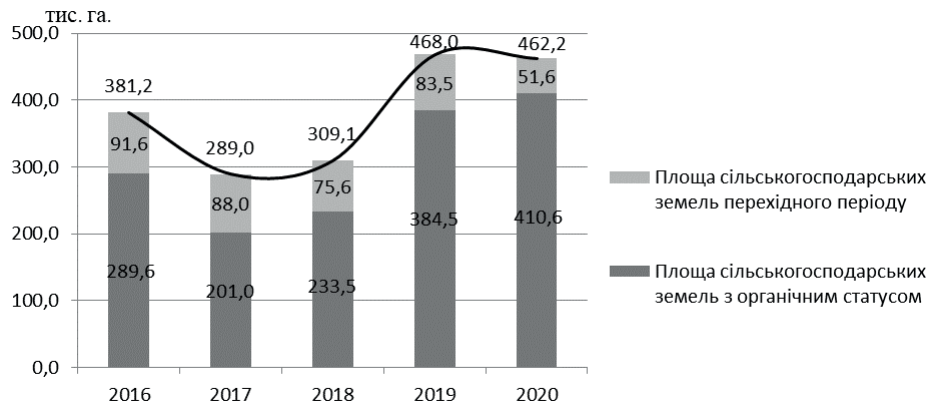
- вищі ціни реалізації органічної продукції порівняно з продукцією традиційного сільського господарства дають змогу отримувати вищі доходи, що в свою чергу ведуть до отримання більших прибутків [2];
- зменшення негативного впливу на стан ґрунту, а часто і підвищення його родючості, позитивно впливає на врожайність, а також забезпечує довгострокові перспективи розвитку;
- існування значного попиту на органічну продукцію, особливо в розвинутих країнах. Так, у 2019 році, ринок органічної продукції Європи оцінювався в розмірі 45 млрд. євро [14, с. 65].

Однак, поруч з перевагами, варто виділити і наступні недоліки:

- нижча порівняно з традиційним сільським господарством врожайність, що може обмежити зростання доходів підприємств [10, с. 95];
- значна кількість правил та нормативів, яких потрібно дотримуватись в процесі виробництва продукції, для відповідності її органічному статусу [5, с. 164];
- відмова від неорганічних засобів догляду і захисту рослин вимагає пошук та імплементацію сучасних органічних практик, що можуть мати нижчу ефективність [9];
- тривалий перехідний період від традиційного до органічного сільського господарства, упродовж якого вироблена продукція набуває статусу органічної і тому не може реалізовуватись за підвищеними цінами [6];
- низька купівельна спроможність громадян стримує внутрішній попит на органічну продукцію. Для прикладу, у 2020 році витрати на споживання органічних продуктів харчування власного виробництва в Україні складають близько 50 євроцентів на душу населення на рік. В той час як середній показник споживання органічної продукції на душу населення в ЄС сягає 84 євро [1].

Орієнтація України на розвиток органічного сільського господарства знаходить вираження в національній економічній стратегії на період до 2030 року, що передбачає збільшення площі земель з органічним статусом до не менш як 3-х відсотків загальної площі сільськогосподарських угідь [8]. За даними офіційної статистики у 2020 році загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом в

Україні становила 410,6 тис. га., а включаючи землі перехідного періоду – 462,2 тис. га., що становить 1,1 % земель сільськогосподарського призначення України (рис 1.). Отже, для досягнення означеного в стратегії показника необхідно збільшити площі сільськогосподарських земель з органічним статусом мінімум на 798 тис. га, тобто майже у 3 рази.

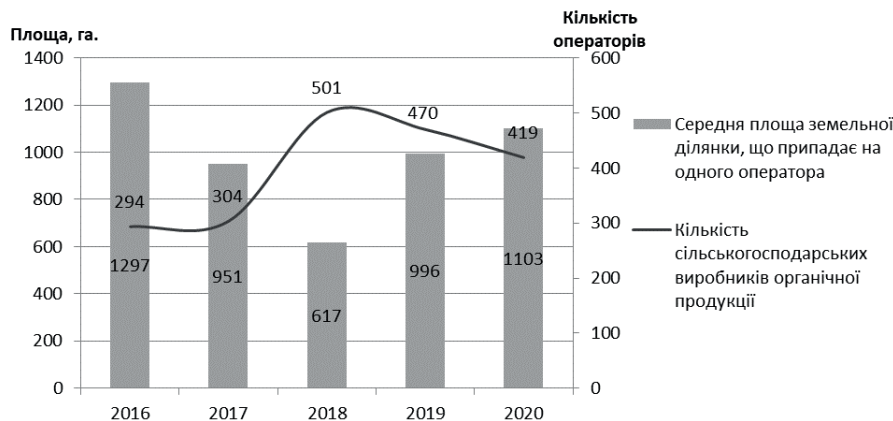

Рис. 1. Динаміка площі сільськогосподарських земель відведених під органічне виробництво в Україні упродовж 2016 – 2020 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [7].

Як можна побачити з рис. 1 упродовж аналізованого періоду площа сільськогосподарських земель відведених під органічне виробництво зростала і у 2019 році досягнула 468 тис. га. Однак, у 2020 році простежується незначне зменшення площі сільськогосподарських земель (органічних та перехідного періоду) на 5,8 тис. га. порівняно з попереднім 2019 роком. Основною причиною цього є зменшення сільськогосподарських земель перехідного періоду, що у свою чергу може бути свідченням зменшення кількості нових підприємств на ринку.

У 2020 році в Україні нараховувалось 549 операторів органічного ринку, з них 419 були сільськогосподарськими виробниками (рис.2).

Рис. 2. Динаміка кількості сільськогосподарських виробників органічної продукції в Україні упродовж 2016 – 2020 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [7].

З 2018 року простежується тенденція до зменшення кількості органічних сільськогосподарських виробників (рис. 2). Так, у 2018 році нараховувалось 501 виробник органічної продукції сільського господарства, а у 2020 році цей показник зменшився до 419. Однією з причин цього може виступати введення в дію, вже згадуваного нами, закону про «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», що запровадив низку обмежень для органічних виробників [4]. Ситуація ускладнюється тим, що українські виробники є експортно орієнтованими, а законодавче

регулювання, що діє в країнах-імпортерах, може відрізнитись від українського і висувати додаткові вимоги до органічних продуктів харчування, тим самим ускладнюючи розвиток українських виробників.

Однією з характерних ознак виробників органічної продукції в Україні є порівняно більший масштаб виробництва. У 2020 році середня площа земель (з органічним та перехідним статусом), що припадала на одного виробника становила 1103 га. В той час у Європі аналогічний показник становив 38,4 га. на одного виробника органічної продукції, а в світі – 23,1 га [14, с. 56]. Це може слугувати свідченням того, що українські підприємства використовуючи ефект масштабу покращують власну виробничу ефективність і цим самим підвищують рентабельність виробництва.

За площею земель відведених під органічне сільське господарство Україна входить в 20-ку країн світу (табл. 1).

Таблиця 1

Рейтинг країн за площею сільськогосподарських угідь зайнятих під органічним сільським господарством у 2019 р.

Країна	Площа, тис. га.	Частка, %	Позиція
Австралія	35687,8	9,9	1
Аргентина	3672,4	2,5	2
Іспанія	2354,9	9,7	3
США	2326,6	0,6	4
Індія	2299,2	1,3	5
Франція	2240,8	7,7	6
Китай	2216,0	0,4	7
Польща	507,6	3,5	19
Україна	468,0	1,1	20
Велика Британія	459,3	2,6	21

Джерело: побудовано автором на основі даних [14].

Як можна побачити з таблиці 1 абсолютним лідером за площею земель відведених під органічне сільське господарство є Австралія з показником в 35,689 млн. га. Україна зі своїм показником поступається Польщі, однак випереджає Велику Британію.

В той самий час, порівняно з іншими країнами світу, органічне сільське господарство в Україні розвивається швидкими темпами (рис. 3).

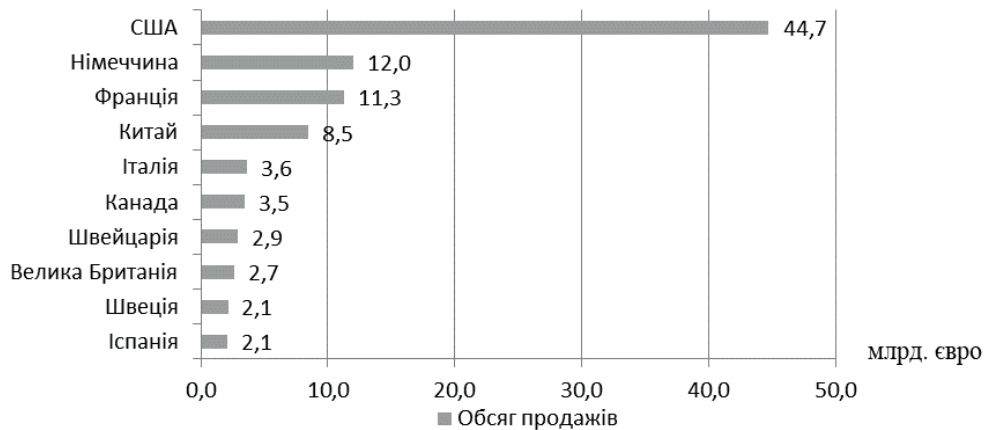
Рис. 3. Країни з найбільшим зростанням площі земель відведених під органічне сільське господарство у 2019 році.

Джерело: побудовано автором на основі даних [14].

У 2019 році Україна ввійшла в п'ятірку країн світу з найбільшим зростанням площі сільськогосподарських земель відведених під органічне виробництво, що становило 158,9 тис. га., поступившись тільки показникам Індії, США, Франції та Болівії (рис. 3).

В Україні виробництво органічних продуктів харчування має яскраво виражену експортну орієнтованість. Так, загальний обсяг її експорту у 2020 році становив 204 млн. доларів США проти 25 млн. дол. США продукції власного виробництва спожитої на внутрішньому ринку. Основним торговим партнером України виступали країни Європи, на які припадало 73% експорту [3].

Орієнтація вітчизняних виробників на європейські ринки є обґрунтованим стратегічним рішенням, адже загальний ринок продуктів харчування органічного походження в Європі оцінюється в 45 млрд. євро, а низка європейських країн є світовими лідерами за споживанням органічної продукції (рис. 4).

Рис. 4. Країни з найбільшими ринками органічних продуктів харчування у 2019 році.

Джерело: побудовано автором на основі даних [14].

Як можна побачити з рис. 4, беззаперечним лідером є США, де обсяг продажів органічних продуктів харчування у 2019 році становив майже 45 млрд. євро. Варто вказати на провідні позиції ринків європейських країн, адже 7 з 10 наведених в списку країн розташовані в Європі.

І саме європейським країнам належить лідерство в витратах на споживання органічних продуктів харчування (рис. 5).

Рис. 5. Витрати на споживання органічних продуктів харчування на душу населення у 2019 році.

Джерело: побудовано автором на основі даних [14].

У 2019 році найбільші витрати на споживання органічних продуктів харчування здійснювали жителі Данії та Швейцарії, що відповідно становили 344 та 338 євро на душу населення (рис. 5).

Серед імпортованих ЄС продуктів харчування органічного походження Україна посідає провідні позиції (табл. 3).

Таблиця 3

Обсяги українських органічних харчових продуктів імпортованих ЄС у 2020 році

Продукція	Імпорт, тис. т.	Частка в загальному імпорті, %	Позиція
Зернові культури (за винятком рису і пшениці)	82,9	74,4	1
Пшениця	39,3	45,9	1
Насіння олійних культур	19,3	14,1	2
Соеві боби	28,7	20,9	2
Фрукти (за винятком тропічних та цитрусових)	15,5	11,8	3
Макуха	7,4	3,2	4
Овочі	5,4	3,6	7
Всього	217,2	7,8	4

Джерело: побудовано автором на основі даних [12].

У 2020 році Україна посідала 4-те місце за обсягом експорту органічних продуктів харчування в країни ЄС, загальним обсягом в 217,2 тис. т., що становило 7,8 % імпорту ЄС (табл. 3). Упродовж 2020-го року Україна домінувала в експорті зернових органічних продуктів в ЄС, поставляючи 82,9 тис. т. органічних зернових культур (за винятком зерна і рису), що становило 74,4 % від загального обсягу імпортованого ЄС. Також Україна експортувала 39,3 тис. т. органічної пшениці в ЄС, що становило 45,9 % від загального імпорту ЄС. Також Україна посідала провідні позиції в експорті органічних соєвих бобів, макухи, фруктів та овочів.

Зважаючи на провідні позиції України в експорті органічних продуктів харчування в країни ЄС, сприятливі погодні умови та наявність родючих земельних ресурсів, а також вигідне політико-географічне розташування, Україна має всі можливості до утримання та покращення власних лідируючих позицій на ринку органічних продуктів харчування ЄС.

З точки зору виробництва органічної продукції, то перевага українських аграрних підприємств виражається в наявності родючих ґрунтів та сприятливих погодно-кліматичних умов, що дають змогу мінімізувати втрати від зменшення врожайності викликані відмовою від неорганічних добрив, і цим самим забезпечують вищу виробничу ефективність порівняно з виробниками з інших країн.

Іншою перевагою вигідного розташування є скорочення часу доставки, що беручи до уваги швидке псування деяких видів сільськогосподарської продукції, дає змогу значно зменшити витрати на забезпечення належних умов транспортування та вимушених витрат, пов'язаних з псуванням продукції. Це особливо стосується експорту фруктів та овочів, де основними конкурентами України є країни Південної Америки та Азії.

Однак, зважаючи на активні дії зарубіжних країн щодо стимулювання розвитку органічного сільськогосподарства, що відбувається на фоні постійного збільшення попиту на цю продукцію, передбачена національною економічною стратегією ціль може бути недостатньою для забезпечення як внутрішніх так і зовнішніх потреб. Виділяючи лише 3 % сільськогосподарських земель під органічне сільське господарство Україна не зможе виробувати достатні обсяги цієї продукції, що необхідні для задоволення попиту і тим самим може втратити провідні позиції на ринку органічної продукції Європи і світу.

В той же час стратегія ЄС «Farm to Fork strategy» встановлює більш амбітні цілі щодо органічного сільськогосподарства, що передбачають збільшення частки земель відведених під органічне сільське господарство до мінімум 25-ти відсотків від загальної площі сільськогосподарських угідь [13]. Упродовж 2019-го року у країнах-членах ЄС 14,6 млн. га. сільськогосподарських земель було відведено під органічне виробництво, що становить 8,1 % від загальної площі земель [14]. Досягнення показника в 25% передбачає збільшення цього показника до 45,06 млн. га., що перевищуватиме загальну площу сільськогосподарських земель України.

Саме тому важливим виступає подальше нарощення темпів розвитку органічного сільськогосподарства та збільшення частки земель відведених для цього.

Висновки. З огляду на проведені дослідження для вітчизняних аграрних підприємств органічне сільське господарство є перспективним напрямком розвитку. Вже зараз Україні належать провідні позиції в експорті органічних продуктів харчування в країни ЄС. Однак, беручи до уваги сучасні реалії розвитку органічного сільськогосподарства в світі та зростання попиту на цю продукцію Україні для збереження та розширення своїх лідируючих позицій необхідно стрімко розвиватись у цьому напрямку.

Література:

1. Внутрішній органічний ринок України у 2020 році зріс на 3%. *OrganicInfo*. <<https://organicinfo.ua/news/organic-domestic-market-2020/>> (2022, січень, 21).
Vnutrishnii orhanichnyi rynek Ukrainy u 2020 rotsi zris na 3% [Ukraine's domestic organic market grew by 3% in 2020]. *OrganicInfo*. <<https://organicinfo.ua/news/organic-domestic-market-2020/>> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
2. Гвоздь О.М. (2021). Особливості ціноутворення на органічну продукцію та державної підтримки органічного виробника в ринкових умовах України. *Економіка та суспільство*, 25. <<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/254/242>> (2022, січень, 21).
Hvozdz, O.M. (2021). Osoblyvosti tsinoutvorennia na orhanichnu produktsiiu ta derzhavnoi pidtrymky orhanichnoho vyrobnyka v rynkovykh umovakh Ukrainy [Peculiarities of pricing for organic products and state support of organic producers in market conditions of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 25. <<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/254/242>> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
3. Експорт української органічної продукції (2020 рік, огляд). *OrganicInfo*. <<https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-export-2020/>> (2022, січень, 21).
Eksport ukrainskoi orhanichnoi produktsii (2020 rik, ohliad) [Export of Ukrainian organic products (2020, review)]. *OrganicInfo*. <<https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-export-2020/>> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
4. Закон про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції 2018 (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#n596>> (2022, січень, 21).
Zakon pro osnovni pryntsypy ta vymohy do orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannia orhanichnoi produktsii 2018 (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on basic principles and requirements for organic production, circulation and labeling of organic products 2018 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#n596>> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
5. Козак Л. В. (2015). *Формування стратегій позиціонування продукції аграрних підприємств на вітчизняному та світовому ринках*: монографія. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія».
6. Котикова О. І., Тен І. В. (2018). Виробництво та маркетинг органічної сільськогосподарської продукції в Україні. *Modern Economics*, 11. <<https://modecon.mnau.edu.ua/issue/12-2018/kotykova.pdf>> (2022, січень, 21).
Kotykova, O. I., Ten, I. V. (2018). Vyrobnytstvo ta marketynh orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii v Ukraini [Production and marketing of organic agricultural products in Ukraine]. *Modern Economics*, 11. <<https://modecon.mnau.edu.ua/issue/12-2018/kotykova.pdf>> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
7. Огляд органічного ринку України (2020). *OrganicInfo*. <<https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-market-overview-2020/>> (2022, січень, 21).
Ohliad orhanichnoho rynku Ukrainy (2020) [Review of the organic market in Ukraine (2020)]. *OrganicInfo*. <<https://organicinfo.ua/infographics/ua-organic-market-overview-2020/>> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
8. Постанова про затвердження національної економічної стратегії на період до 2030 року 2021 (Кабінет Міністрів України). Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. <<https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-natsionalnoyi-eko-a179>> (2022, січень, 21).
Postanova pro zatverdzhennia natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku 2021 (Kabinet Ministriv Ukrainy). [Resolution on approval of the national economic strategy 2030 2021 (Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiyny sayt Kabinetu Ministriv Ukrainy*. [The official website of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. <<https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-natsionalnoyi-eko-a179>> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
9. Сенишин О.С. (2017). Формування стратегічних напрямів розвитку органічного землеробства в Україні з використанням методики SWOT-аналізу. *Економіка та суспільство*, 10. <https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/22.pdf> (2022, січень, 21).
Senyshyn, O.S. (2017). Formuvannia stratehichnykh napriamiv rozvytku orhanichnoho zemlerobstva v Ukraini z vykorystanniam metodyky SWOT-analizu [Forming strategic directions of organic farming development in Ukraine using the technique of SWOT-analysis]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 10. <https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/22.pdf> (2022, January, 21) [in Ukrainian].
10. Шкуратов О. І. (2015). *Органічне сільське господарство: еколого-економічні імперативи розвитку*: монографія. Київ: ДІА.
11. Shkuratov, O. I. (2015). *Orhanichne silske hospodarstvo: ekolohe-ekonomichni imperatyvy rozvytku*: monohrafiia [Organic agriculture: ecological and economic imperatives of development]. Kyiv: DIA. [in Ukrainian].
12. Definition of Organic Agriculture. *IFOAM*. <<https://www.ifoam.bio/why-organic/organic-landmarks/definition-organic>> (2022, січень, 21).
Definition of Organic Agriculture. *IFOAM*. <<https://www.ifoam.bio/why-organic/organic-landmarks/definition-organic>> (2022, January, 21) [in English].
13. EU imports of organic agri-food products. Key developments in 2020. *The official website of the European Commission*. <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-market-brief-18-organic-imports_en.pdf> (2022, січень, 21).

EU imports of organic agri-food products. Key developments in 2020. *The official website of the European Commission*. < https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-market-brief-18-organic-imports_en.pdf > (2022, January, 21) [in English].

13. Farm to Fork strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system. *The official website of the European Commission*. < https://ec.europa.eu/food/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf > (2022, січень, 21).

Farm to Fork strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system. *The official website of the European Commission*. < https://ec.europa.eu/food/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf > (2022, January, 21) [in English].

14. Willer, H., Trávníček, J., Meier, C., Schlatter, B. (2021). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2021. *FiBL*. < <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1150-organic-world-2021.pdf> > (2022, січень, 21).

Willer, H., Trávníček, J., Meier, C., Schlatter, B. (2021). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2021. *FiBL*. < <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1150-organic-world-2021.pdf> > (2022, January, 21) [in English].